סלקא דעתך אמינא הואיל וכתיב [1]לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות כל שישנו בקום אכול מצה ישנו בבל תאכל חמץ והני נשי הואיל וליתנהו בקום אכול מצה דהויא ליה מצות עשה שהזמן גרמא (היא) אימא בבל תאכל חמץ נמי ליתנהו קמ"ל והשתא דאתרבו להו בבל תאכל חמץ איתרבי נמי לאכילת מצה כרבי (א)(אליעזר) דאמר ר"א י) נשים חייבות באכילת מצה דבר תורה שנא' לא תאכל עליו חמץ וגו' כל שישנו בבל תאכל חמץ ישנו באכילת מצה והני נשי נמי הואיל וישנן בבל תאכל חמץ ישנן בקום אכול מצה ומאי חזית דהאי כל לרבויי נשים ומפקת עירובו אימא לרבויי עירובו מסתברא קאי באוכלין מרבה אוכלין קאי באוכלין מרבה נאכלין מתקיף לה רב נתן אבוה דרב הונא ב)(בריה דרב נתן) וכל היכא דקאי באוכלין לא מרבה נאכלין והא תניא [2]כי כל אוכל חלב מן הבהמה אשר יקריב אין לי אלא חלב תמימין שראוי ליקרב חלב בעלי מומין מנין ת"ל מן הבהמה חלב חולין מניין ת"ל כי כל והא הכא דקאי באוכלין וקא מרבה נאכלין התם דליכא אוכלין מרבה נאכלין הכא דאיכא אוכלין לא שביק להו לאוכלין ומרבה נאכלין ורבנן דלית להו עירוב כל לא דרשי אלא נשים מנא להו כל לא דרשי כי כל דרשי ור"א אימא כל לרבות את הנשים כי כל לרבות את עירובו וכי תימא כי כל ר"א לא דריש והתניא ד) [3]שאור בל תקטירו אין לי אלא כולו מקצתו מניין ת"ל [3]כל עירובו מניין ת"ל כי כל מאן שמעת ליה דדריש כל רבי אליעזר וקא דריש כי כל קשיא ה)א"ר אבהו אמר רבי יוחנן ו)כל איסורין שבתורה אין היתר מצטרף לאיסור חוץ מאיסורי נזיר שהרי אמרה תורה [4]משרת וזעירי אמר אף שאור בל תקטירו כמאן כר"א דדריש כל אי הכי

לענין

סלקא דעתך אמינא כל שישנו בקום אכול מצה. תימה לר"י היכי סלקא דעתך למידרש הכי אדרבה איפכא יש לדרוש דלחומרא מקשינן ואור"י דס"ד דאורחיה דקרא דסיפא מפרש לרישיה משום הכי אמר דאכילת מצה תלוי דכתיבא בסוף ועוד יש לומר דהכא יש לדרוש יותר היתר לנשים משום ג"ש דט"ו מחג הסוכות והוו מיפטרי ממצה כמו מסוכה דפטר להו בהדיא בפ' הישן (סוכה כח.) מהלכה למשה מסיני יש מקשים למה נשים אין חייבות בציצית משום דכל שישנו בלבישת שעטנז ישנו בגדילים כדדרשינן בערכין (דף ג:) גבי כהנים ולפירוש ר"י דפי' דמסיפא לרישא סברא לדרוש קשה להפך שלא יהו נשים חייבות בכלאים וכי תימא ה"נ והא בפ"ק דבילה (דף יד:) משמע דכלאים לא חזו למידי י):

אין לי אלא כולו מקצתו מנין. בפרק כל המנחות באות מצה (מנחות נח.) מפרש אביי אין לי אלא כולו דהיינו כזית מקצתו חצי זית מניין ורבא אמר התם דה"ק אין לי אלא קומץ כולו מקצת קומץ מניין ומסיק התם דאיכא בינייהו דאביי סבר דיש קומץ בפחות מב' זיתים דהיינו כזית לכך מפרש כולו כזית וסבר נמי דיש הקטרה בפחות מזית ואע"ג דבפ' כיצד צולין (לקמן עט.) א"ר יהושע כל הזבחים שבתורה שנשתייר מהן כזית בשר וכזית חלב זורק את הדם משמע דאין הקטרה בפחות מכזית הכא היינו טעמא משום דסבר דיש קומץ בפחות מב' זיתים א"כ כשריבה הכתוב חצי קומץ ע"כ ריבה חצי זית ורבא סבר אין קומץ בפחות מב' זיתים ואין הקטרה בפחות מזית:

מאן שמעת ליה דדריש כל ר' אליעזר. אף על גב דר"ע נמי דריש כל בפ' התערובות (זבחים פב.) גבי כל חטאת ל)לא קשה דאפילו יהא כר"ע מ"מ לא מישתמיט תנא למימר (שיסבור) שיהא תערובת חמץ בכרת ועוד נראה לר"י דאפילו לרבנן דלא דרשי הכא כל דרשי בעלמא בריש מרובה (ב"ק סג.) דאמר כל רבויא הוא ובפ' שני דסוכה (דף כח.) גבי כל האזרח ודווקא הכא לא דרשי בדבר שאין סברא לרבות כגון עירובו וכגון נשים משום היקשא וכגון מקצת דבל תקטירו וה"פ כמאן כר"א דדריש כל אפילו לדבר שאין סברא לרבות כגון עירובו וכגון נשים והאי קאמר נמי דרבנן לא דרשי כל:

חוץ מאיסורי נזיר. אע"ג דמטאת נמי קאמר לקמן לרבי יוחנן היתר מצטרף לאיסור הכא לא חשיב חטאת דבקדשים לא קמיירי:

כמאן כר"א דדריש כל. נראה לר"י דזעירי משמע ליה דשאור היתר מצטרף לאיסור מדקתני עירובו מניין ת"ל כי כל ומדרבי עירובו א"כ היתר מצטרף לאיסור והיינו כדרבא דלדידיה ה"פ מקצתו מניין היינו זית שלם אבל לאביי דמפרש מקצתו מניין חצי זית לא שייך היתר מצטרף לאיסור דאמשהו דאיסור לחודיה מיחייב והא דמרבה עירובו היינו כשמתערב לגמרי ולא אמר שיתבטל האיסור אגב ההיתר והא דקאמר כמאן כר"א דדריש כל משום דלרבנן אף על גב דדרשי כי כל לא מוקמא ליה לרבות עירובו אלא לרבות מקצתו ורש"י פירש דזעירי משמע ליה מקצת היינו חצי זית קומץ דשאור וחצי זית דמצה ואין מעורבין אלא כל אחד ניכר וק"ל לפירושו טובא חדא דלא הוי זעירי לא כאביי ולא כרבא ועוד מאי קאמר כמאן כר"א הא כרבנן נמי אתיא דהא כי כל דרשי ומוקמינן ליה אמקצתו דהיינו היתר מצטרף לאיסור לפ"ה ועוד כמאן מנ"ל תערובת כיון דצריך קרא להיתר מצטרף לאיסור ועוד דלפ"ה ה"ל מקצתו מניין פי' חצי זית איסור וחצי זית היתר שאינם מעורבים יחד דאי לאו הכי היינו עירוב ולקמן גבי חטאת משמע דאין היתר מצטרף לאיסור אם לא שיתערב האיסור וההיתר יחד דהא אמר עד שיבלע בבשרה:

לענין

מצות עשה שהזמן גרמא. נפקא לן בפ"ק דקדושין (דף כט.) דנשים פטורות: **קמ"ל.** האי כל דמוזהרות על החמץ וכיון דמוזהרות על לאו דחמץ חייבות בעשה דאכילת מצה לילה הראשון ואע"ג דזמן גרמא כר' אליעזר הואיל וישנן בבל תאכל חמץ דנפקא לן מכל אוכל חמץ י) ישנן בקום אכול מצה: **קאי באוכלין.** כל דגבי כרת באוכלי חמץ כתיב אכל כל דאזהרה בנאכל כתיב ו) כל מחמצת: **קאי באוכלין מרבה נאכלין.** בתמיה: **אשר יקריב.** משמע קדשים ושיהיו תמימים: **התם דליכא לרבויי אוכלין.** דהא נשים מדרב יהודה נפקי (א) השוה הכתוב אשה לאיש לכל עונשין שבתורה ח): **הכא דאיכא לרבויי אוכלין.** דנשים באיסור חמץ דלא נפקי לן מדרב יהודה כדאמרן לעיל לא שביק אוכלין ומרבה נאכלין: **ופליגי ורבנן.** דפליגי אדר"א בעירוב דחמץ כיון דלית להו לאו בעירוב פשיטא כל דכתיב גבי אזהרה דכל מחמצת לא דרשי והשתא על כרחך כל דגבי כרת לרבויי נשים נמי לא דרשי ואלא נשים מנא להו: **כל.** דגבי אזהרה דלא כתיב כי בהדיה לא דרשינן לרבויי נאכלין דעירוב אבל גבי כרת דאוכלין כתיב כי כל אוכל דרשינן ליה: **ומקשינן ור"א אימא כל.** דכרת לרבויי נשים כי כל דכרת לרבויי עירוב נמי לכרת דכיון דליכא תו אוכלין לרבויי מרבינן ביה נאכלין כדאמרן גבי חלב ואימא על עירובו בכרת: **אין לי אלא כולו.** בזמן שכל ההקטר מן השאור: **מקצתו.** חצי זית שאינו הקטר שלם דאין הקטרה פחותה מכזית ט): **עירובו מניין.** כ) כשאינו בעין אלא מעורב ונבלל עם מנחה הוגשת של מצות לאחר שפתתן דאינן בעין: **אין היתר מצטרף לאיסור.** אכל חצי זית חלב וחצי זית בשר בבת אחת אין היתר משלים את שיעור האיסור לחייבו חוץ מאיסורי נזיר שאם אכל חצי זית ענבים וחצי זית לחם בבת אחת חייב שהרי אמרה תורה משרת ענבים לא ישתה חייב על שריית פתו ביין ואי איכא מיין לחודיה כזית למה לי קרא. וכל משרת לא גרסינן ואית דגרסי ליה ומפרשי דאפילו לרבנן דלא דרשי כל וכל דרשי ולא היא דהא פרכינן לקמן [מד.] האי מיבעיא ליה לכדתניא משרת ליתן טעם כעיקר ואם איתא נימא ליה אנא טעמא דידי מוכל אלא ממשמעותא דמשרת נפקא ליה וכל לא דריש: **אף שאור בל תקטירו.** נמי היתר מצטרף לאיסור חצי זית קומץ דשאור וחצי זית דמצה ואינן מעורבין אלא כל אחד ניכר: **כר"א דדריש כל.** לעיל ומהתם נפקא ליה כדאמרן לעיל מקצתו מניין ת"ל כל ודריש ליה הכי מקצתו מניין חצי זית שאור וחצי זית מצה עמו:

אפילו

עין משפט נר מצוה

ה א מיי' פ"ו מהלכות מצה הלכה י סמג עשין מ טוש"ע או"ח סי' תעב סעיף יד:

ו ב מיי' פ"ה מהלכות איסורי מזבח הלכה א סמג לאוין שיח:

ג [מיי' פ"ד מהל' מאכלות אסורות הל' טו]:

* * *

תורה אור השלם

1. לֹא תֹאכַל עָלָיו חָמֵץ שִׁבְעַת יָמִים תֹּאכַל עָלָיו מַצּוֹת לֶחֶם עֹנִי כִּי בְחִפָּזוֹן יָצָאתָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְמַעַן תִּזְכֹּר אֶת יוֹם צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ: דברים טז ג
2. כִּי כָּל אֹכֵל חֵלֶב מִן הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר יַקְרִיב מִמֶּנָּה אִשֶּׁה לַייָ וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הָאֹכֶלֶת מֵעַמֶּיהָ: ויקרא ז כה
3. כָּל הַמִּנְחָה אֲשֶׁר תַּקְרִיבוּ לַייָ לֹא תֵעָשֶׂה חָמֵץ כִּי כָל שְׂאֹר וְכָל דְּבַשׁ לֹא תַקְטִירוּ מִמֶּנּוּ אִשֶּׁה לַייָ: ויקרא ב יא
4. מִיַּיִן וְשֵׁכָר יַזִּיר חֹמֶץ יַיִן וְחֹמֶץ שֵׁכָר לֹא יִשְׁתֶּה וְכָל מִשְׁרַת עֲנָבִים לֹא יִשְׁתֶּה וַעֲנָבִים לַחִים וִיבֵשִׁים לֹא יֹאכֵל: במדבר ו ג

* * *

רבינו חננאל

ואמרינן מאי חזית דהאי כל דכרת מרבית לנשים בכרת וממעט עירובין מכרת. אימא לרבות עירובין בכרת. ואמרינן מסתברא קאי באוכלין מרבה אוכלין, כלומר כתב כל אוכל לרבות כל אדם האוכל ואפילו נשים, וכתיב כל מחמצת לרבות כל המתחמץ ואפילו ע"י תערובת בלאו, אבל לית ליה אורחא דקרא בדקאי באוכלין למשבק אוכלין לרבויי נאכלין. ואמרינן איני דכל היכא דקאי באוכלין לא מרבה נאכלין, והתניא כי כל אוכל חלב מן הבהמה אשר יקריבו ממנה קרבן לה', אין לי אלא חלב תמימים הראוין ליקרב, חלב בעלי מומין מנין, ת"ל מן הבהמה, חלב חולין מנין, ת"ל כי כל, והא הכא כי כל אוכל חלב כתיב, דמשמע אוכלין וקאי באוכלין וקא מרבי חלב חולין הנאכלין. ושנינן היכא דליכא אוכלין מרבה נאכלין, אבל היכא דאית ליה לרבות אוכלין כגון הנשים לא שבק אוכלין ומרבה נאכלין. ורבנן דלית להו לאו בעירובין, משום דלא דרשי כל, אם כן נשים שחייבות בכרת מנא להו. ושנינן כל לא דרשי, כי כל דרשי, ובכרת כתיב כי כל אוכל מחמצת ונכרתה. ואקשינן לר' אליעזר נימא כל לרבות נשים, כי כל לרבות עירובין בכרת, דתניא שאור לא תקטירו, אין לי אלא כולו, מקצתו מנין, ת"ל כל שאור, פירוש כלום משאור, אפילו מקצתו. עירובו מנין, ת"ל כי כל שאור לרבות עירובו. מאן שמעת ליה דדריש כל ר' אליעזר ודרש כי כל לרבות עירוביו, ועלתה בקשיא. אמר ר' אבהו א"ר יוחנן אין היתר מצטרף לאיסור, חוץ מאיסורי נזיר, שהרי אילו אמרה תורה משרת ענבים הייתי למד שמשרת ענבים בלבד הוא אסור, למה כתב כל לאסור עירוביו. זעירי אמר אף שאור בבל תקטירו היתר מצטרף לאיסור. ואם יש מקצת שאור ומצה משלים לכזית חייב. כמאן כר' אליעזר דמרבה עירובין מכל. ומקשינן אם כן הוא כי זעירי אליבא דר' אליעזר קאמר, אמאי אמר שאור והוא לא, אפילו כותח הבבלי לרבי אליעזר היתר מצטרף לאיסור, והוה ליה לזעירי למימניהו לכלהו.

מסורת הש"ס

א) [צ"ל אלעזר], ב) לקמן לה., ג) [יש למחוק כמו שמוחק הרש"ק בכריתות כה: גבי רב מתליפא אבוה דרב הונא בר מתליפא ועי' לקמן קח: תוספות ע:], ד) מנחות נח., ה) נזיר לה:, ו) [שמות יג], ז) [שם], ח) [עי"ש], ט) [מנחות נח:], י) [ועי' תוס' יבמות ד. ד"ה דכתיב ותוס' סוטה כ: ד"ה כל ותוס' מנחות מג. ד"ה ור"ש ותוספות ערכין ג: ד"ה הכל], כ) [ועי' תוס' זבחים פב. ד"ה ת"ל ותוס' מנחות יא: ד"ה קומץ עוד שם ט: ד"ה אמר],

* * *

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה התם וכו' נפקי דהשווה: (ב) ד"ה עירובו וכו' דאינו בעין:

* * *

מוסף רש"י

עירובו מניין. שעירבו עם מצה דלא מינכר (מנחות נח.). שהרי אמרה תורה משרת. לרבות שאפילו לא הוי איסורי נזיר כשיעור, והיתר משלימו לשיעור שהוא חייב (נזיר לה:).

* * *

רבינו חננאל (המשך)

נשים, כי כל לרבות עירובין בכרת, דתניא שאור לא תקטירו, אין לי אלא כולו, מקצתו מנין, ת"ל כל שאור, פירוש כלום משאור, אפילו מקצתו. עירובו מנין, ת"ל כי כל שאור לרבות עירובו. מאן שמעת ליה דדריש כל ר' אליעזר ודרש כי כל לרבות עירוביו, ועלתה בקשיא. אמר ר' אבהו א"ר יוחנן אין היתר מצטרף לאיסור, חוץ מאיסורי נזיר, שהרי אילו אמרה תורה משרת ענבים הייתי למד שמשרת ענבים בלבד הוא אסור, למה כתב כל לאסור עירוביו. זעירי אמר אף שאור בבל תקטירו היתר מצטרף לאיסור. ואם יש מקצת שאור ומצה משלים לכזית חייב. כמאן כר' אליעזר דמרבה עירובין מכל. ומקשינן אם כן הוא כי זעירי אליבא דר' אליעזר קאמר, אמאי אמר שאור והוא לא, אפילו כותח הבבלי לרבי אליעזר היתר מצטרף לאיסור, והוה ליה לזעירי למימניהו לכלהו.